

Günəl İntizam qızı Cabbarova

UOT: 336.77.06722; JEL: G10.

İnvestisiya cəlbediciliyi konsepsiyası və onun əhəmiyyəti

Xülasə

Məqalədə müasir şəraitdə investisiya və investisiya cəlbediciliyi konsepsiyası və onun əhəmiyyətliliyi tədqiq olunur. Mövcud konsepsiyaların əsasları praktik baxımdan da qiymətləndirilir. Həmçinin, investisiya və investisiya cəlbediciliyinə olan baxışların dəyərləndirilir.

Açar sözlər: *investisiya, investisiya cəlbediciliyi, nəzəri-konseptual əsaslar; kapital qoyuluşlar, səmərəlilik*

Giriş

Azərbaycanın müasir iqtisadi inkişafı neft asılılığını yaumsaltmaq və bu məqsədlə ilk növbədə qeyri-neft sektorunun inkişafını daha da sürətləndirməklə bağlıdır. Belə ki, əvvəllər karbohidrogen ehtiyatlarının xalqın maraqlarına sərf olunması əsas diqqət mərkəzində dururdusa, artıq son on ildə iqtisadi inkişafda əldə olunan nailiyyətlər iqtisadiyyatın digər sahələrinə olan maraqları artırmaqdadır. Bütün bu kimi vacib məsələlərin həlli ciddi investisiya cəlbini aktuallaşdırmış, daxili və xarici investorlar üçün əlverişli mühitin yaradılmasına başlanmışdır. Xüsusilə də ölkədə qəbul olunan konseptual sənədlər və proqramlar həm də Azərbaycan iqtisadiyyatının investisiya cəlbediciliyinin artırılması baxımından da diqqəti cəlb edir.

Müasir investisiya konsepsiyası və onun əsasları

İnvestisiya fəaliyyəti konsepsiyasının kifayət qədər araşdırılmasına, tədqiq edilməsinə baxmayaraq, zənnimizcə, bu sahədə olan baxışlar müəssisə, subyekt baxımdan daha çox diqqəti cəlb edir. Həmçinin, belə baxışlarda subyektin investisiya fəaliyyətində maraqlı olan tərəflərin, qrupların təsir konsepsiyası kifayət qədər öz əksini tapmır. Eyni ilə investisiya fəaliyyətinin mikro, sahə və makro səviyyəsində də olan yanaşmalarda da ciddi maraqlar qaneedici səviyyədə ifadə edilmir. Belə baxışlar artıq müasir dövr baxımından ciddi problemlər yaratmaqdadır, çünki, investisiya ilə bağlı hüquqi-normativ sənədlərdə bu sahədə maraqlı olan bütün tərəflərin maraqlarının qaneedici səviyyədə ehtiva olunmaması onların maraqlarının təmin olunmaması, məhdudlaşdırılması kimi problemlər yaradır. Müasir təcrübə deməyə əsas verir ki, bu amil investisiya cəlbediciliyinin və mühitin azalmasında belkə də daha çox rol oynayır.

İnvestisiya fəaliyyətinin əsasları və konsepsiyaları ilə bağlı daha geniş yayılmış yanaşmaları nəzərdən keçirmək məqsədəuyğundur. Belə ki, bəzi tədqiqatlarda investisiya fəaliyyəti “müəssisənin iqtisadi potensialının genişləndirilməsinə yönəldilən kapitalın daha səmərəli qoyuluş formalarının əsaslandırılması və həyata keçirilməsi prosesi” (5, c.290) kimi təsəvvür edilir. Lakin, hesab edirik ki, belə bir baxış investisiya fəaliyyətinin əsas mərhələlərini əks etdirdiyi halda, onun məqsədini dolğun şəkildə açıqlamır.

- Əvvəla, daha yüksək potensial çoxlu mənfəət əldə etmək üçün imkanların olduğunu bildirir. Lakin bu imkanlar, xüsusən də bir çox şəraitdə hökmən reallaşdırıla bilməz və əksər hallarda isə zərərlə nəticələnə bilər.

- İkincisi, müəssisənin fəaliyyəti cəmiyyətin tələbatının ödənilməsi ilə bağlı ola bilər, həmin tələbat isə heç vaxt müəssisənin potensialının artmasına xidmət etməz.

Bütün bu kimi amillərlə əlaqədar olaraq investisiya fəaliyyəti və ya investisiya əməliyyatları konsepsiyası ilə bağlı başqa bir baxışı da qeyd etmək lazım gəlir. Bu konsepsiyaya görə, “müəssisə tərəfindən bir ildən artıq olan dövr ərzində fayda götürməyi təmin edəcək layihələrin həyata keçirilməsinə pul vəsaitlərinin qoyulması ilə bağlı əməliyyatlar” (17, s.5) investisiya fəaliyyəti hesab olunur. Lakin çətin ki, bunu da bitkin, investisiya fəaliyyətinin məqsədlərini tam dolğun əks etdirən konseptual baxış kimi qəbul etmək olar. Belə ki, bir tərəfdən, belə yanaşma müəssisənin aktivlərinin, dəyərlilərinin (müəssisə sahiblərinə fayda gətirib-gətirməməsindən asılı olaraq) artmasını özünün fəaliyyətində başlıca məqsəd hesab edən müasir menecment konsepsiyasını qane edir. Həmçinin, bu məqsəd mənfəətin xüsusi çəkisinin artırılmasına münasibətdə daha məntiqi və universal görünür. Belə ki, bazarda öz əhatə dairəsini genişləndirməyə və ya qeyri-maddi aktivləri artırmağa yönəldilmiş belə kommersiya strategiyalarının nədən irəli gəldiyini yaxşı izah edir. Bundan əlavə, müəssisənin uğurla fəaliyyət göstərməsində müxtəlif tərəflər: səhmdarlar, müəssisənin işçiləri, dövlət, bütövlükdə cəmiyyət maraqlıdır. Bu tərəflərin hamısı ümid edir ki, həmin təsərrüfat subyektinin fəaliyyəti onların rifahına müsbət təsir göstərəcəkdir. Lakin, əzəldən bu tərəflər arasında ziddiyyətlər mövcud olur və həmin ziddiyyətləri sadəcə olaraq mənfəətin xüsusi çəkisini artırmaq yolu ilə həll etmək mümkün deyildir. Burada barışdırıcı təməl kimi müəssisənin dəyərlilərinin artırılması məqsədindən istifadə oluna bilər. Bunu da İ.V.Lipsits və V.V.Kossov (17, s.6) “müəssisə, firma sahiblərinin malik olduğu və istədikləri halda satıb pul formasında əldə edə biləcəkləri real sərvət” kimi ifadə edirlər. Müəssisənin bazar qiyməti təkcə onun əldə etdiyi mənfəətdən deyil, həm də bazardakı mövqeyindən, işgüzar nüfuzundan, iqtisadi və maliyyə sabitliyindən və rəqabət qabiliyyətliliyindən asılıdır. Bu baxımdan da müəssisənin dəyərliləri proqnozuna və ehtimallarına müxtəlif tərəflərin maraqlarının həqiqətən də nəzərə alınması kimi baxıla bilər. Üstəlik, müasir menecment nöqteyi-nəzərindən təkcə maddi dəyərlilərin mövcudluğu deyil, həm də insan və elmi potensial, uğurlu maliyyə və istehsal idarəetməsi subyektin ən başlıca sərvətivə ya kapitalı hesab olunur. Sərvət konsepsiyasına belə yanaşma müəssisənin dəyərlilərinin artırılması məqsədində maraqlı olan tərəflərin hamısının ümidlərini nəzərə alan məqsəd kimi seçilməsinin düzgünlüyünü təsdiqləyir. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, bu konseptual baxış hər halda maraqların tarazlaşdırılmasına nail olmaq zərurətini nəzərə çarpdırmadan eləcə müəssisə və firmanın qazancı, mənfəəti anlayışı ilə məhdudlaşır.

İnvestisiya fəaliyyətinə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində olan yanaşma belədir: investisiya-gəlir (mənfəət) və ya sosial səmərə əldə etmək məqsədi ilə sahibkarlıq və digər fəaliyyət növləri obyektlərinə qoyulan maliyyə vəsaitindən, habelə maddi və intellektual sərvətlərdən ibarətdir (1). İnvestisiya fəaliyyətinə olan yanaşma bir tərəfdən, kifayət qədər universal olsa da (belə ki, “səmərə” anlayışı altında üçüncü şəxs üçün səmərəni də nəzərdə tutmaq olar), hər halda maraqların tarazlaşdırılmasına nail olmazdan ibarət olan müasir səmərəlilik konsepsiyasının əsas mahiyyətini əks etdirmir. Zənnimizcə, bu baxımdan da müəssisənin investisiya fəaliyyətinə maraqlı qruplar konsepsiyasını həyata keçirən fəaliyyət kimi baxaraq, bu anlayışı belə bir baxışla irəli sürmək daha məqsəduyğun olar:

İnvestisiya fəaliyyəti müəssisənin həm də ictimai fəaliyyəti olmaq etibarilə - müxtəlif maraq qrupları üçün müəssisənin iqtisadi potensialının genişləndirilməsinə və uzunmüddətli aktivlərinin, dəyərlilərinin artırılmasına yardım edən kapital qoyuluşu formalarının seçilməsi, əsaslandırılması və həyata keçirilməsi ilə bağlı olan bir fəaliyyət növüdür.

Müəssisənin inkişafı, mənfəətinin həcmində çoxalma və investisiya fəallığı qarşılıqlı surətdə bir-birini şərtləndirən proseslərdir. Buna görə də heç bir müəssisə investisiyalaşdırma məsələlərinə göz yummamalıdır. Müəssisənin investisiya fəaliyyəti müəyyən investisiya siyasətinə tabe olub, burada müəssisə özünün strateji inkişaf məqsədlərindən çıxış etməli və həmin siyasəti sərbəst şəkildə formalaşdırmalıdır. Müəssisənin investisiya siyasətinin əsas məqsədi subyektdən dəyərlilərinə təsir etmək nöqtəyi-nəzərindən daha cəlbedici investisiya layihələrini seçmək və həyata keçirməkdir. Burada diqqəti ona cəlb etmək zəruridir ki, investisiyaların “səmərəliliyi” və “cəlbediciliyi” konsepsiyalarını qarışdırmaq olmaz. İnvestisiyanın səmərəliliyi iqtisadi səmərəni təmin edən investisiya itkilərinə həmin səmərənin münasibəti ilə müəyyən edilir (10; 20). İnvestisiyanın cəlbediciliyi konsepsiyası isə çox vaxt onun məqsədəuyğunluğu ilə əlaqələndirilir ki (4; 7). bu halda investisiya fəaliyyətinin konkret məqsədlərə və maraqlara uyğunluğu nəzərə alınır.

Planlı, direktiv göstərişlərə əsaslanan iqtisadiyyatda kapital qoyuluşlarının səmərəliliyi meyarı investisiyalaşdırma barədə qərar qəbul etmək üçün yetərli olurdu. Bu zaman ənənəvi olaraq kapital qoyuluşlarının qiymətləndirilməsinin iki metodundan - ümumi, mütləq səmərəlilik və müqayisəli səmərəlilik metodlarından istifadə olunurdu. Ümumi səmərəlilik səmərə ilə bunun üçün zəruri olan kapital qoyuluşlarının münasibəti kimi təyin edilir. Burada onun reallaşdırılması səviyyəsindən asılı olaraq aşağıdakı səmərəlilik amilləri əsas olaraq götürülürdü:

- ✓ Bütövlükdə xalq təsərrüfatı üzrə - milli gəlirin artımı kimi;
- ✓ Sahə üzrə - xalis məhsulun artımı kimi;
- ✓ Birliklər və müəssisələr üzrə - xalis mənfəətin artımı kimi;
- ✓ Ayrı-ayrı texnika növləri üçün isə - mənfəətin mütləq kəmiyyəti kimi.

Ayrıca tədbirlər üzrə hesablanmış göstərici sahələr (o cümlədən də yarım sahələr) üzrə, habelə kapital qoyuluşlarının istiqamətləri (yeni texnika, təbiətin mühafizəsi və s.) üzrə fərqləndirilmiş normativlərlə və əvvəlki dövrün hesabat göstəriciləri ilə müqayisə olunurdu. Bu zaman əgər hesablanmış göstərici bu məhdudiyətlərdən yüksək olurdusa, onda nəzərdə tutulan tədbir səmərəli hesab olunurdu. Müqayisəli səmərəlilik təməli (baza) tədbirinin nəzərdə tutulan məhsul buraxılışı üçün yeni əlavə kapital qoyuluşu ilə əvəz edilməsi zamanı cari xərclərin (maya dəyərinin) azaldılmasına qənaətin münasibəti kimi müəyyən edilir. Belə münasibət əsasında əldə edilən müqayisəli səmərəlilik göstəricisi əlavə kapital qoyuluşlarının səmərəliliyi normativi ilə müqayisə olunurdu. Bu yolla hesablanmış müqayisəli səmərəlilik göstəricisinin əksi olan kəmiyyət - əlavə qoyuluşların hesablanmış “xərcini çıxarma müddəti” adlandırılırdı. Burada isə tələb olunurdu ki, hesablanmış “xərcin çıxarma müddəti” normativ müddətdən artıq olmasın.

Mahiyyətə, kapital qoyuluşlarının qiymətləndirilməsi zamanı təkcə bir amilin nəzərə alınması və kapital vəsaitlərinə qənaət edilməsinə rəhbərliyin maraq göstərməməsi ona gətirib çıxarırdı ki, çox vaxt daha sərfəli olmayan layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün “ağız açmaq, əlavə xahiş etmək” imkanları yaranırdı.

Müqayisəli səmərəliliyi maksimum həddə çatdırmaq və ya xərcini çıxarma müddətini azaltmaq kapital qoyuluşlarına qənaət edilməsi hesab olunurdu. Dövrə görə isə buna da təsərrüfat funksionerləri təsərrüfatçılığın yeganə məqsədi kimi baxırdılar. Xərcini çıxarma müddətlərinin rekord dərəcədə aşağı olması nəticəsində:

- bir tərəfdən nazirliklər, təşkilatlar “yeni texnikanın işlənilib hazırlanması və tətbiqinə görə” arzulanan mükafatlara nail olurdular;
- digər tərəfdən də kapital qoyuluşu ilə zəif təchiz edilmiş və səmərəsi az olan uzunmüddətli investisiya layihələri həyata vəsiqə alıb reallaşdırılırdı.

Dövlət tərəfindən maliyyələşdirmənin olmaması təsərrüfat subyektlərini vəsaitlərin məhdudluğu problemi ilə üz-üzə qoyduğu üçün kapital qoyuluşlarının səmərəliliyi meyarı investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsi imkanlarını (yəni kapital məsrəfli həcmnin məqbulluğunu) nəzərə almadan yetərli olmur. İndi gözlənilən səmərənin əldə olunması imkanı ilə (müəssisənin müəyyən həcmdə və müəyyən keyfiyyətdə məhsul istehsal etmək) bazarın təklif olunan məhsulu “həzm etmək” qabiliyyətini əlaqələndirsək, bu imkanın artmasına kömək etdiyi kimi lazımı nəticənin əldə olunmasına maneçilik törədən cəhətləri də qiymətləndirmək zəruri şərt olur. Bundan əlavə, investisiyalaşdırma zamanı ayrı-ayrı təsərrüfat subyektlərinin həll etdiyi məsələlər müxtəlif ola bilər və bu baxımdan da investisiyalar aşağıdakı qruplara bölünə bilər:

- İstehsalın səmərəliliyinin yüksəldilməsinə yönəlmiş investisiyalar;
- İstehsalatın genişləndirilməsinə yönəlmiş investisiyalar;
- Yeni istehsalatların yaradılmasına yönəlmiş investisiyalar;
- Dövlət idarəetmə orqanlarının tələblərini ödəmək naminə yönəlmiş investisiyalar.

Hesab edirik ki, məhz buna görə də layihənin cəlbediciliyinin meyarı da müxtəlif olacaqdır. İntestisiya qərarının qəbul edilməsinə yanaşmalar və onun cəlbediciliyinin meyarları həm də investisiya layihələrinin növündən asılı olaraq, fərqlənə bilər.

İntestisiya və investisiya cəlbediciliyinə olan baxışların qiymətləndirilməsi

“İntestisiya fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda investisiyaların təsnifləşdirilməsi məsələsinə geniş toxunulmamışdır (1). Qanunda investisiya anlamı altında mənfəət əldə etmək və (və ya) sair faydalı səmərəyə nail olmaq məqsədilə sahibkarlıq və (və ya) sair fəaliyyət obyektlərinə qoyulan pul vəsaitləri qiymətli kağızlar, sair mülkiyyət, o cümlədən pul ifadəsində qiyməti olan mülkiyyət hüquqları başa düşülür. İntestisiyaların yeganə fərqləndirilmiş növü isə kapital qoyuluşlarıdır ki, bu anlayış altında da əsas kapitalla (əsas vəsaitlərə) investisiyalar, o cümlədən yeni tikintiyə, mövcud müəssisələrin genişləndirilməsinə, yenidən qurulmasına və texniki cəhətdən yenidən təchiz edilməsinə, maşın, avadanlıq, alət və inventarların alınmasına, layihə-axtarış işlərinə çəkilən xərclər və sair xərclər başa düşülür. Bundan əlavə, bu məsələ MDB məkanının qanunvericilik sənədlərində və iqtisad elmində də indiyədək mübahisəli məsələ olaraq qalır.

Qərb iqtisad elmində investisiyaların təsnifləşdirilməsinə bir neçə müxtəlif yanaşma mövcuddur. Y.Fişer, R.Dornbuş və R.Şmalenzi (9) investisiyaya (xərclərinə) maşınların istehsalı üzrə yeni güclərin yaradılması, mənzil tikintisinin, sənaye və kənd təsərrüfatı tikintisinin, habelə mal ehtiyatlarının maliyyələşdirilməsi kimi baxırlar. Belə müəlliflər qrupu üçün səciyyəvi olan cəhət odur ki, onlar investisiya konsepsiyasına qiymətli kağızları, qeyri-maddi aktivləri, hansısa digər qiymətliləri daxil etməirlər.

Alman professoru Vaynrix (8, s.38) investisiyaları yönəldikləri obyektə və istifadəsinin xüsusiyyətlərinə görə təsnifləşdirir. Rus iqtisadçılardan biri olaraq İ.T. Balabanov investisiyaları riskli, birbaşa, portfel investisiyaları və annuitet kimi qruplaşdırır (6, s.37). Mövcud olan başqa bir təsnifatda real (yəni kapitalın artımına

yönəldilən) investisiyaları maliyyə (yəni qiymətli kağızlara qoyulan) investisiyalardan fərqləndirmək tövsiyə olunur (11, s.82). Portfel investisiyaları ilə real investisiyaları həmçinin qoyulduqları obyekt üzrə bir-birindən fərqləndirirlər (2, s. 51).

Əsas mühüm məqamlardan biri odur ki, araşdırılan təsnifatların hamısı müxtəlif məqsədlər güdməsinə baxmayaraq, əslində onların hər hansı birində investisiyalar vəsaitlərin qoyulması prosesində investorun güddüyü müxtəlif maraqlar nöqtəyindən nəzərdən şərh olunur. Belə amil isə investisiya cəlbediciliyinin müəyyən edilməsi baxımından da önəmli hesab olunmalıdır. Belə ki, investisiyaların real investisiyalar və portfel investisiyaları kimi iki qrupa bölünməsi müvafiq olaraq, investorun müəssisənin potensialını artırmaq və ya dividendlər əldə etmək məqsədlərini fərqləndirmək niyyətindən irəli gəlir. Riskli, birbaşa, portfel investisiyaları və annunet arasındakı fərq investisiyalaşdırmanın gəlirliliyinə investorun maraqlılığının müxtəlif yanaşması ilə bağlı olur və onun risklər üzrə nisbəti də əsas rol oynayır. İntestisiyaların investisiya növlərindən birinə aid edilməsi investorun maraqları ilə vəsait qoyuluşunun təklif edilən üsulunu müqayisə etməyə, yəni qoyuluşun cəlbediciliyini müəyyənləşdirməyə imkan verir. Bundan əlavə, təsnifat məlumatları hətta investorların eyni qrupunun maraqlarının nə qədər rəngarəng ola biləcəyini və investisiyalaşdırmanın cəlbediciliyinin mütləq kəmiyyət olmayacağını göstərir.

Müasir tədqiqatlarda investisiya layihələri üzrə qərarların qəbul edilməsi prosesi mühüm olduğu üçün real investisiyaların mövcud olan təsnifatları üzərində ətraflı dayanmaq məqsədəuyğundur. Bu məqsədlə aşağıdakı daha geniş yayılmış əsas qrupları fərqləndirmək məqsədmüvafiqdir (5, 16; 68):

- ✚ Səmərəliliyin yüksəldilməsinə yönəlmiş investisiyalar. Bu investisiyaların məqsədi, hər şeydən əvvəl, avadanlığın dəyişdirilməsi, işçi heyətin təlim keçməsi və ya istehsal güclərinin daha sərfəli istehsal şəraitinə malik olan regionlara köçürülməsi hesabına müəssisənin məsrəflərinin azaldılması üçün şərait yaratmaqdır;
- ✚ İstehsalatın genişləndirilməsinə yönəlmiş investisiyalar. Belə investisiyalaşdırmanın əsas vəzifəsi mövcud istehsalat çərçivəsində əvvəllər formalaşmış bazarlar üçün məhsul buraxılışı imkanlarını genişləndirməkdən ibarətdir;
- ✚ Yeni istehsalların yaradılmasına yönəlmiş investisiyalar. Belə investisiyalar müəssisə tərəfindən əvvəllər istehsal olunmayan məhsul istehsalına, buxarmağa (və ya yeni növ xidmətlər göstərməyə) qadir olan, yaxud müəssisəni əvvəllər istehsal etdiyi məhsulla onun üçün yeni olan bazarlara çıxışa cəhd göstərmək imkanı verən tamamilə yeni müəssisələr yaradılmasını təmin edir;
- ✚ Dövlət idarəetmə orqanların tələblərini ödəməyə yönəlmiş investisiyalar. İntestisiyaların bu növü o halda zəruri olur ki, müəssisə hakimiyyət orqanlarının ya ekoloji standartların, ya məhsulun təhlükəsizliyinin, ya da tək cə menecmentin təkmilləşdirilməsi hesabına təmin edilə bilinməyən digər fəaliyyət şərtləri qismində olan tələblərini ödəmək zərurəti ilə üzləşir.

İntestisiya qoyuluşlarının formalarına görə aşağıdakıları fərqləndirmək mümkündür:

- Bütöv mülkiyyət komplekslərinin əldə edilməsi. Bu, iri müəssisələrin fəaliyyətinin sahə, mal və region diversifikasiyasını təmin edən investisiya əməliyyatı olub, adətən “sinergizm effekti”ni təmin edir;
- Yeni tikinti. Bu, xüsusi olaraq ayrılmış ərazilərdə, fərdi və ya birtipli layihələr üzrə bitkin texnoloji tsikli, yeni obyektin tikintisi ilə bağlı olan investisiya əməliyyatıdır;

- Yenidənqurma. Bu, müasir elmi-texniki nailiyyətlər əsasında bütün istehsal prosesinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilməsi ilə bağlı olan investisiya əməliyyatıdır;
- Modernləşdirmə. Bu, əsas istehsal fondlarının təkmilləşdirilməsi və əməliyyat fəaliyyəti prosesində müəssisənin istifadə etdiyi əsas maşın parkının, mexanizm və avadanlıqların, konstruktiv dəyişikliklər yolu ilə əsas istehsal fondlarının fəal hissəsinin texnoloji proseslərin həyata keçirilməsinin müasir səviyyəsinə uyğun gələn vəziyyətə gətirilməsi üzrə investisiya əməliyyatıdır.

Bütün bu təsnifat - investisiyaları onların digər maraqlı qrupun, tərəfin - yönəldikləri obyektin, yəni müəssisənin maraqlarına və imkanlarına uyğunluğu baxımından nəzərdən keçirir. Belə ki, investisiya layihələrinin nəzərdə tutulan gəlirlərin növünə görə bölünməsi müəssisənin mənfəətliliklə heç də həmişə bağlı olmayan müəyyən investisiyalaşdırma məhsuldarlığında maraqlılığını önə çəkir. Layihələrin sürəkliliyə (müddətin uzunluğuna) görə fərqi qoyuluşların qaytarılmasının vaxtına görə maraqların müxtəlifliyini və bunun nəticəsi olaraq, müəssisə üçün qoyuluşların əhəmiyyətliliyini ifadə edir. İnvestisiyaların passiv, aktiv və qabaqlayıcı növlərinə bölünməsi müəssisələrin investisiyalaşdırma hesabına özləri üçün sahənin digər müəssisələri ilə müqayisədə daha yaxşı vəziyyəti təmin etməkdə maraqlılığı ilə bağlıdır.

Nəticə

Beləliklə, aydın görünür ki, artıq mövcud olan investisiya təsnifatları təkcə iki müxtəlif maraqlı qruplarını deyil, həm də bu qrupların daxilində müxtəlif maraqları fərqləndirir. Tədqiqatlar deməyə əsas verir ki, investisiya konsepsiyası investisiya cəlbediciliyi anlamı ilə sıx bağlı nəzərdən keçirilməlidir. İnvestisiya və investisiya cəlbediciliyinə olan baxışlar artıq bu sahədə maraqlı qrupların, tərəflərin mənafehin qorunması və təmin edilməsi ilə bağlı daha yeni və geniş tədqiqat və əsaslandırma aparılmasını da gündəmə gətirir.

Ədəbiyyat

1. “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 1995.
2. Аукуционск С.П. Российский мотив - без прибыли. Москва, ЭКО, НИИ, 1997.
3. Б. Т. Кузнецов. Макроэкономика. М. ЮНИТИ-ДАНА, 2011.
4. Бирман Г., Шмидт С. Экономический анализ инвестиционных проектов. Москва, Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997.
5. Бланк И.А. Управление прибылью. Киев, Ника-Центр, 1998.
6. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Киев, Ника-Центр, 2009.
7. Бродский М.Н., Бродский Г.М. Право и экономика: инвестиционное консультирование. Санкт-Петербург, СПб, 1999.
8. Вершигора Е.Е. Менеджмент. Москва, ИНФРА-М, 1999.
9. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. Москва. Дело ЛТД. 1995.
10. Идрисов А.Б., Планирование и анализ эффективности инвестиций. Москва, Филин, 1996.
11. Инвестиции и инновации: словарь-справочник. Москва, Издательства «ДИС», 2008.
12. Инвестиции. Екатеринбург Издательство Уральского университета 2016..

13. Е. Д. Стрельцова, А. И. Бородин, Е. В. Катков. Оценивание инвестиционной привлекательности инновационных проектов на основе нечеткой логики ЛитРес. 2013.
14. Ковалев В.В. Финансовый анализ: управление капиталом. Выбор инвестиций. Москва, Финансы и статистика, 2012.
15. Графова Г.Ф. Об общие кредитоспособности предприятия-заемщика. Москва, Финансы №12, 1999.
16. Липенц И.Б., Косов В.В. Инвестиционный проект. Москва, БЕК, 2014.
17. Павлов С. Методика оценки инвестиционной привлекательности АО. Москва, Экономист №12, 1992.
18. М.В. Чиненов "Инвестиции". «Кнорус». 2012. 243 с.
19. Сидоренко В.И. Анализ и проблемы финансового обеспечения реализации инвестиционных проектов и программ. Иркутск, ИГЭА, 1997.
20. Экономика и право: энциклопедический словарь. Москва, БРЭ, 1998.

Гюнель Интизам кызы Джаббарова
Концепция инвестиционной привлекательности и ее значение
Резюме

В статье изучается концепция инвестиции и инвестиционной привлекательности в современных условиях и ее значимость. Основы существующих концепций оцениваются и с практической точки зрения. Также оцениваются взгляды на инвестиции и инвестиционную привлекательность.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная привлекательность, теоретико-концептуальные основы; капитальные вложения, эффективность

Gunel İntizam Cabbarova
The concept of investment attractiveness and its importance
Summary

The article explores the concept of investment and investment attractiveness in modern conditions and its importance. The basis of the existing concepts is also assessed from a practical point of view. Also, the views on investment and investment attractiveness are valued.

Keywords: investment, investment attractiveness, theoretical-financial fundamentals; capital investment, efficiency

Elmi redaktor: i.f.d., dos. Y.Məmmədov
Daxil olub: 07.05.2019.
Çapa qəbul olunub: 10.05.2019.